

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

Полісі-бріф РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ДОВКІЛЛЯ

Полісі-бріф (аналітична записка) щодо реформування державної системи моніторингу довкілля

Реформування державної системи моніторингу довкілля – це одна з ключових реформ сьогодення, адже без неї неможливий вступ України до ЄС. Метою є розбудова цілісної системи моніторингу довкілля, підвищення ефективності її функціонування для підтримання екологічної рівноваги на території України, забезпечення конституційного права людини на безпечне довкілля.

1. Виклики у галузі

Екологічна ситуація в Україні є вкрай складною, навантаження на довкілля зростає. Забруднення та виснаження природних ресурсів, зокрема внаслідок збройної агресії РФ, продовжує загрожувати здоров'ю населення, екологічній безпеці та економічній стабільності держави.

Така незадовільна екологічна ситуація зумовлена рядом факторів, зокрема неефективним функціонуванням державної системи моніторингу довкілля, створеної відповідно до Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

З огляду на зазначене, проблемами функціонування системи моніторингу довкілля, є: невідповідність нормативно-технічного та нормативно-правового і організаційного забезпечення системи моніторингу довкілля сучасним вимогам, відсутність цілісності єдиних мереж спостережень, а для деяких підсистем системи моніторингу довкілля їх повна відсутність, застаріле методичне забезпечення спостережень, відбору та аналізу проб, відсутність єдиних вимог до обробки даних і формування сумісних між собою інформаційних технологій із зберігання, обробки та обміну даними та інформацією, відсутність аналізу екологічного стану довкілля його змін.

2. Успіхи у реформі

З 1 січня 2019 року діє “Порядок здійснення державного моніторингу вод”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 року № 758, з вересня 2019 року діє “Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року № 827. Продовжує діяти постанова Кабінету Міністрів України № 391 від 30 березня 1998 року “Про Положення про державну систему моніторингу довкілля” і було прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля».

Найавне розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу на період до 2024 року” від 29 квітня 2022 року, був прийнятий Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля” від 20.03.2023 року № 2973 – IX, який набере чинності через 6 місяців з дня скасування/припинення воєнного стану, в Україні. схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції Державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля” від 07.07.2023 року № 610-р.

Шлях реформи моніторингу

Невиконання реформи державного моніторингу довкілля може мати серйозні наслідки для суспільства та довкілля, тому реформа системи моніторингу довкілля має забезпечити: доступ українців **24/7** до актуальної та достовірної інформації про стан повітря, води, лісу, радіаційний фон у будь-якому районі, населеному пункті чи цілому по Україні на єдиній екологічній платформі **ЕкоСистема**, діджиталізацію, розвиток цифрових і супутникових технологій, втілення ідей IT-індустрії у сфері моніторингу довкілля, узагальнення та систематизацію інформації про стан компонентів довкілля, взаємодію системи моніторингу довкілля України з аналогічними системами інших країн.

Під час реалізації реформи необхідно враховувати: задоволення інформаційних потреб державного управління у сфері охорони довкілля та інформування суспільства про стан довкілля, забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських і міжнародних організацій обґрунтованою, об'єктивною та достовірною інформацією про стан довкілля, поліпшення державного управління у сфері охорони довкілля та забезпеченню раціонального використання природних ресурсів, прогнозування змін стану довкілля та оперативному реагуванню центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в разі виникнення надзвичайних ситуацій або загрози їх виникнення та належному контролю за їх розвитком і ліквідацією наслідків. **Проте, найважливішим фактором є те, щоб не відтягували набрання чинності Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля”,** оскільки це є вагомим та визначальним кроком щодо створення ефективної, прозорої та відкритої системи моніторингу.

4. Наслідки бездіяльності (невиконання реформи)

Невиконання реформи державного моніторингу довкілля може призвести до серйозних наслідків, які можуть вплинути на довкілля, суспільство і економіку. Бездіяльність у сфері моніторингу може призвести до незаконних дій, забруднення повітря, водойм, ґрунту та інших природних ресурсів, погіршення здоров'я населення через вплив шкідливих речовин на дихальні шляхи, шкіру та інші органи, погіршення якості життя населення та вплинути на психологічний стан людей, може призвести до руйнування екосистем та втрати біорізноманіття, що може мати екологічні наслідки, невиконання екологічних норм і стандартів може відлякувати інвесторів та міжнародні організації від участі в проектах та співпраці з країною.

Для запобігання цим наслідкам важливо вжити дієвих заходів для поліпшення системи моніторингу довкілля, зміцнення правового регулювання та залучення громадськості до контролю за дотриманням екологічних норм і стандартів.

5. Вплив запропонованих змін на інтереси України

Вплив запропонованих змін щодо державного моніторингу довкілля на інтереси України може бути значущим і має багато аспектів. Запровадження ефективної системи має очевидний позитивний вплив на країну: зміни у системі моніторингу можуть сприяти кращому збереженню природних ресурсів України, що має важливе значення для сталого розвитку та забезпечення національної безпеки, ефективний моніторинг може допомогти зменшувати ризики забруднення та екологічних катастроф, сприяти покращенню якості повітря та води і зменшити витрати на медичне обслуговування. **Разом з тим, проведення реформи потребувати значних ресурсів, як фінансових, так і інституційних.** Зокрема, зміни у системі моніторингу потребуватимуть інвестицій у вдосконалення інфраструктури та технологій для забезпечення ефективного контролю

над довкіллям. Україна має міжнародні зобов'язання щодо охорони довкілля в тому числі в частині моніторингу довкілля і зволікання із реформою може мати значні репутаційні втрати. І навпроти, неухильне впровадження реформи наблизить Україну до політичної та економічної інтеграції із ЄС.

Список використаних джерел:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/610-2023-p#Text>;

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-p#Text>;

<https://eco.gov.ua/news/zakonoprojekt-pro-reformu-derzhavnogo-monitoringu-dovkillya-rekomendovanij-do-drugogo-chitannya>;